

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Коноваленко Т.С.

студентка,

Університет імені Марії Кюрі-Склядовської в Любліні

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ

Розвиток суспільства та конкуренція на ринку страхування призвели до створення нових страхових продуктів, що, в свою чергу, спричинило на практиці розробку нових договорів страхування та необхідність їх врегулювання на законодавчому рівні, так як на сьогоднішній день існує проблема масовий невиплат, затримки виплати або безпідставна відмова у виплаті страховими компаніями відшкодування при настанні страхової події, що й обумовлює актуальність даної теми.

Метою даної роботи є дослідження правової природи договору страхування, його місця в системі цивільно-правових договорів, та розгляд проблем, які найчастіше виникають після настання страхового випадку. Для її реалізації необхідно висвітлити наступні питання: 1) поняття договору страхування та його правове регулювання; 2) сторони та істотні умови договору страхування 3) зміст страхового зобов'язання; 4) неправомірні дії страховика після настання страхового випадку 5) відповідальність сторін. Основними завданнями є: 1) вивчення наукових робіт вчених-цивілістів; 2) встановлення основних проблем, що виникають під час відшкодування шкоди страхувальнику; 3) з'ясувати істотні умови договору страхування.

даній роботі відбувається аналіз наукових досліджень, робіт та публікацій таких провідних вчених, як Безсмертна Н., Марченко В., Спаська М., Супрун Л., Семенова К. та ін.

Під час написання роботи були застосовані різноманітні науково-дослідницькі методи: літературний метод (при розробці роботи були використані основні законодавчі акти, судова практика, навчальна Список використаних джерел., наукові статті і публікації з питань страхування та правового регулювання страхових операцій тощо), метод аналізу та синтезу, метод узагальнення тощо.

Досліджуючи правову природу договору страхування, варто зазначити, що в системі цивільно-правових договорів він належить до договорів про надання послуг. Головна особливість цієї групи договорів в тому, що надання послуги невіддільне від діяльності особи – послугонадавача (в даному випадку надання страхової послуги невіддільно пов'язане із діяльністю страховика), а корисний ефект такої діяльності полягає в самому процесі надання послуги. Розглядаючи договір страхування в системі інших цивільно-правових договорів, Безсмертна Н. робить такі висновки: «По-перше, договір страхування є самостійним цивільно-правовим договором, який поєднує як загальні ознаки, властиві будь-якому цивільно-правовому договору про надання послуг, так і особливі (публічність, договір на користь третьої особи, договір приєднання). По-друге, основним доказом факту укладання договору

страхування є страховий поліс, який не може визнаватися цінним папером». З огляду на це, Безсмертна Н. пропонує прийняти Закон України «Про договір страхування», в якому виділити різновиди загального договору страхування [3, с. 35].

Сторонами договору страхування є страховик і страхувальник. Учасниками даного договору також є застрахована особа, вигодонабувач, страховий агент і страховий брокер.

Страховиком є особа, яка бере на себе ризик загибелі майна, пошкодження здоров'я чи смерті застрахованого і зобов'язана при настанні певних подій сплатити визначену суму страхувальнику чи іншій уповноваженій особі.

Істотними умовами договору страхування є: предмет договору; страховий випадок; розмір грошової суми, в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату у разі настання страхового випадку (страхова сума); розмір страхового платежу і строки його виплати; строк договору та інші умови, визначені актами цивільного законодавства.

В. Марченко та Л. Макачук проаналізувавши зміст законодавчого регулювання щодо укладання договорів страхування, роблять наступний висновок: «Основні вимоги законодавства України щодо укладання договорів страхування можна поділити на наступні види: а) вимоги щодо сторін договору страхування; б) вимоги щодо документальної форми договору страхування; в) вимоги щодо необхідного змісту договору страхування, що укладається» [4, с. 68].

Змістом договору страхування є сукупність прав та обов'язків сторін. Права та обов'язки сторін визначаються чинним законодавством і договором, що укладається.

Процес відшкодування шкоди, завданої настанням страхового випадку, охоплює декілька етапів. М.О. Спаська виокремлює дві групи обов'язків сторін страхового договору – обов'язки до настання страхового випадку і обов'язки після його настання. При настанні страхового випадку обов'язок страхувальника, у першу чергу, полягає в необхідності негайного повідомлення страховику про його початок або про настання страхового випадку. Невиконання страхувальником або вигодонабувачем свого обов'язку щодо повідомлення страховика про настання страхового випадку дає страховику, відповідно до положень ст. 991 ЦК України право відмовитися від здійснення страхової виплати у разі несвоєчасного повідомлення страхувальником без поважних на те причин про настання страхового випадку. Однак, вбачається, що страхувальник або вигодонабувач, все ж таки зможуть претендувати на отримання страхового відшкодування, якщо доведуть, що страховик якимось іншим способом своєчасно дізнався про настання страхового випадку.

Після отримання вказаної інформації страховик має право дати страхувальникові вказівки щодо дій, спрямованих на зменшення можливих збитків. Заходи, що вживаються страхувальником, мають бути адекватними обставинам, що склалися та розумно співвідноситися зі збитками, на зменшення яких вони спрямовані. Наступним етапом є дослідження страховою компанією обставин страхового випадку та здійснення страховиком страхової виплати [5, с. 217].

Страховик несе майнову відповідальність за несплату або прострочку виплати (у тому числі й при відсутності відмови в страховій виплаті) у вигляді сплати страхувальнику неустойки (штрафу, пені), розмір якої визначається умовами договору страхування або нормами ЦК України.

Найпоширенішою проблемою у випадку відшкодування шкоди слугує те, що у судах страхувальники нерідко посилаються на те, що вони не були ознайомлені з правилами страхування, хоча, як правило, у договорах зазначено, що страхувальник із правилами ознайомлений. Такий обов'язок не завжди виконується страховиком. Зрозуміло, що для ознайомлення з правилами страхування, які є багатосторінковим документом, містять значний обсяг специфічної інформації та термінології, незрозумілих для широкого загалу, недостатньо лише разового ознайомлення з ними в умовах обмеженого часу та можливостей під час укладення договору. Для повного ознайомлення із зазначеними правилами необхідно видати клієнту копію у постійне користування.

Правила страхування за своєю природою є локальним нормативним актом для страховика і, не будучи правовим актом, не мають юридичної сили, та не є обов'язковими для страхувальника. Для того, щоб ці правила стали джерелом регулювання страхового правовідношення та обов'язковими для обох сторін, вони тим чи іншим чином мають бути вписані у договір страхування.

Тобто первинним у взаємовідносинах сторін є договір, і якщо в ньому міститься посилання на правила страхування, то в такому випадку вони є обов'язковими для обох сторін. Якщо ж зазначеного посилання у договорі немає, то суд не може посилатися на правила страхування, а має надати перевагу договору. Так само за наявності колізії положень правил страхування з положеннями договору страхування пріоритет слід надавати положенням договору, на які погодився страхувальник, підписуючи його.

Тому, для врегулювання конфліктів, які зазвичай виникають між страховиком і страхувальником необхідно вдосконалити законодавство України з питань укладання страховими компаніями договорів страхування, та подальшу їх реалізацію.

На даному ж етапі страхувальнику необхідно детально ознайомлюватись з умовами, які йому пропонує страхова компанія. При укладанні договору страхування, варто б було звернутись за допомогою до професіоналів юристів, які добре обізнані з даного питання, щоб в подальшому не виникали проблеми з відшкодуванням понесених збитків після настання страхового випадку.

Досліджуване питання договору страхування і на перспективу залишається актуальним для вивчення та вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2013 року.
2. Закон України «Про страхування» від 07.03.96 року зі змінами і доповненнями.
3. Безсмертна Н. Договір страхування в системі цивільно-правових договорів // Право України. – 2004. – № 3. – С. 34.
4. Марченко В., Макарчук Л. Основні вимоги щодо укладання договорів страхування за законодавством України // Юридичний журнал. – 2011. – № 5. – С. 66.
5. Спаська М.О. Особливості взаємовідносин страховика і страхувальника після настання страхового випадку // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 4. – С. 214.